

Дикань О.В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту та адміністрування,
Український державний університет залізничного транспорту

ІННОВАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНІ СИСТЕМИ ЯК БАЗИС ФОРМУВАННЯ НЕІНДУСТРІАЛЬНОГО УКЛАДУ В ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті доведено необхідність формування неіндустріального укладу в промисловому комплексі України. Окремлені особливості існуючої концепції неіндустріалізації. Визначена ключова ланка неіндустріального укладу. Детально досліджено визначення поняття «інноваційна система». Виділено основні закономірності ефективного розвитку інноваційної системи. Враховуючи їх та сучасні умови функціонування держави на міжнародному рівні, визначено, що базисом формування неіндустріального укладу в промисловому комплексі України є створення макrorівневих інноваційно-логістичних систем на регіональному та міжрегіональних рівнях. Окремлені головні характеристики таких систем.

Ключові слова: промисловість, неіндустріальний уклад, інновація, логістика, система, макrorівень, економічний потенціал

Постановка проблеми. Нині українська економіка функціонує в умовах загальної глобалізації і жорсткої високотехнологічної конкуренції, при цьому вітчизняна промисловість зосереджена на експортно-сировинній моделі, з кожним роком ця модель тільки зміцнює свої позиції, в результаті чого наростає відсталість нашої економіки в галузевому, відтворювальному та ресурсному відношенні. Безумовно, це явище варто подолати, щоб не допустити остаточного руйнування технологічного ядра вітчизняної промисловості і, як наслідок, створити передумови для формування високого економічного потенціалу в державі. Тому нині гостро стоїть питання пошуку дієвого базису для формування неіндустріального укладу економіки в стилі терміни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості формування неіндустріального устрою як основи забезпечення ефективної економіки держави висвітлені в наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: С. Гурбанов, В. Дасковський, В. Кисильов, А. Мартинов [1-3] та ін.

Теоретичні основи функціонування інноваційні та логістичних систем знайшли відображення в роботах таких учених-економістів, як: В. Васін, Л. Мінделі, С. Валентей, Ю. Нестеренко, С. Шапошнікова, М. Лапін, Б. Анкіна, А. Гаджинський, Ю. Неруш [4-12] та ін.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Однак поза увагою науковців залишилися питання визначення впливу макrorівневих інноваційно-логістичних систем на формування неіндустріального устрою в Україні.

Тому **метою статті** є визначення інноваційно-логістичного базису формування неіндустріального устрою в промисловому комплексі України.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення дієвого

базису для формування неіндустріального устрою в промисловому комплексі України з'ясуємо його суть.

«Під новою індустріалізацією (неіндустріалізацією) розуміється історично закономірний процес розвитку продуктивних сил, який розгортається після завершення в основному першої фази індустріалізації – електрифікації» – наголошує професор С.С. Гурбанов [1]. Цей процес являє собою другу фазу індустріалізації, тобто автоматизацію і комп'ютеризацію виробничого апарату.

На думку В. Дасковського та В. Кисильова, неіндустріалізація передбачає економіку, засновану на знаннях, людських ресурсах і мережах. На відміну від традиційної схеми в новій економіці переважають комп'ютерні, комунікаційні та інформаційні технології, адже тепер людьми, компаніями та продукцією управляють інновація та інформація [2].

А. Мартинов вважає, що загальна концепція неіндустріалізації полягає у здійсненні прискореного і якісного перетворення структури економіки відповідно до неіндустріального укладу при орієнтації на власний кадровий, науково-технічний, технологічний та інтелектуальний потенціал [3].

Таким чином, ключовою ланкою неіндустріального укладу економіки є ефективна дієва інноваційна система.

Термін «інноваційна система» з'явився відносно недавно. Вперше він був використаний у 1987 р. К. Фріманом у його дослідженні технологічної політики в Японії. Також в якості перших матеріалів, присвячених інноваційним системам, називаються книга «Національна система інновацій» за редакцією Б. Лундвалла, що вийшла у 1992 р., і колективна монографія 1988 р. «Технічний прогрес і економічна теорія» [8].

Нині термін «інноваційна система» трактується авторами по-різному, хоча практично всі визначення мають спільні основні елементи. Так, ще починаючи з перших авторів, загальними методологічними принципами визначення інноваційної системи стали:

- слідування ідеям В. Шумпетера про конкуренцію на основі інновацій і наукових розробок у корпораціях як головних факторів економічної динаміки;
- визнання особливої ролі інновацій в економічному розвитку;
- розгляд інституційного контексту інноваційної діяльності як чинника, що прямо впливає на її зміст і структуру.

Інноваційну систему можна розглядати як комплексну систему інститутів (законодавчих, структурних, інноваційних), які забезпечують функціонування інноваційного середовища [4]. Іншими словами, інноваційна система – це сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів.

Останнім часом інноваційна система також розглядається як система трансформації знань. Знання розглядаються як основна вхідна інформація, яку інноваційна система отримує з навколишнього середовища. Ці знання всередині системи трансформуються у нові знання, і це означає, що знання також є основним результатом на виході системи.

Як підсистема економіки інноваційна система фокусується на генерації змін в економічній системі шляхом придбання, виробництва та розповсюдження нових знань [5]. Основне завдання інноваційної системи – робити внесок у створення приросту і зайнятості за допомогою виробництва знань, які особливо корисні для модернізації та оновлення процесів, систем виробництва продукції та послуг. Тому інноваційна система тільки побічно робить свій внесок в економічне зростання і конкурентоспроможність.

Підсумовуючи дослідження вищезгаданих наукових праць, виділимо основні закономірності розвитку інноваційної системи:

- інноваційна система є відкритою системою, яка тісно пов'язана з іншими системами;
- держава відіграє активну роль при формуванні і функціонуванні макrorівневої інноваційної системи, але в міру становлення інноваційної системи держава переходить від прямого управління до опосередкованого;
- розвиток інноваційних технологій, насамперед інноваційних та телекомунікаційних, сприяє створенню мережевих структур, в основу управління якими покладено принципи самоорганізації (синергетики);
- підвищується роль регіонів у розвитку інноваційних процесів, при цьому інноваційна система розглядається як один з інструментів територіального розвитку;
- в рамках процесу глобалізації у міру розвитку інноваційних систем відбувається їх інтеграція в наднаціональні.

З урахуванням виявлених закономірностей сформулюємо систему методологічних принципів концепції інноваційної системи:

- інформація та знання є стратегічним ресурсом економіки суспільства, інноваційна діяльність стає визначальним фактором формування та розвитку неоіндустріального укладу промислового комплексу, а регіональна інноваційна система – її інституційною основою;
- для того щоб інноваційна система працювала ефективно, важливо виключити інститути, які перешкоджають інноваціям, та заснувати інститути, які підтримують інновації;
- інновації генеруються не тільки творчими особистостями, організаціями та інститутами, але і складними моделями взаємодії; зв'язки і процеси обміну між учасниками інноваційної діяльності стають вирішальними чинниками. Тому успіх інноваційної системи більшою мірою залежить від форми управління. Мережа є найбільш ефективною формою управління в інноваційних системах;
- інноваційна система формується на основі збалансованого застосування державних і ринкових механізмів регулювання економіки з урахуванням особливостей та рівня соціально-економічного розвитку конкретних регіонів.

Таким чином, слід зазначити, що інноваційна система розуміється як одна з підсистем національної економіки поряд з іншими підсистемами, такими як система виробництва, фінансова система, ринок праці або система виробничих відносин. Важливо розуміти, що перехід промислового комплексу України до неоіндустріального устрою більшою мірою

залежить від взаємної відповідності різних підсистем і взаємодії між ними.

Враховуючи той факт, що інноваційна система не може ефективно функціонувати без тісного взаємозв'язку з іншими системами, крім того, маючи на увазі, що нині, в умовах тотальної глобалізації, держава не може бути замкнутою системою і не працювати на міжнародному ринку, а тому успішне функціонування вітчизняних промислових підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках неможливе без активного застосування і постійного розвитку методів та інструментів глобальної логістики. Вважаємо своєчасним та вкрай необхідним формування інноваційно-логістичних систем у державі як базису формування неоіндустріального укладу в промисловому комплексі України.

Інноваційно-логістичні системи з певною часткою умовності можна поділити на мікро- і макrorівневі. Під макrorівневими інноваційно-логістичними системами варто розуміти регіональні та міжрегіональні (охоплює економічні райони та їх групи) об'єднання багатьох мікрорівневих систем з утворенням у кожному разі спільного центру координації, оптимізації та генерації інноваційних, матеріальних, інформаційних, фінансових та інших потоків з метою формування високотехнологічного виробництва з неоіндустріальним укладом при орієнтації на вітчизняний кадровий, науково-технічний, технологічний та інтелектуальний потенціал.

Макrorівневі інноваційно-логістичні системи обов'язково повинні мати такі характеристики, як:

- єдність вертикального управління на всіх ієрархічних рівнях;
 - поєднання інтересів учасників інноваційно-логістичних ланцюгів та мереж, якими здійснюється рух інноваційних, матеріальних, фінансових та інших потоків;
 - інтеграція зусиль і економічних потенціалів учасників для отримання синергетичного ефекту від формування високотехнологічного виробництва з неоіндустріальним укладом;
 - досягнення компромісів і створення зон взаємної вигоди для учасників;
 - оптимізація всієї макrorівневої інноваційно-логістичної системи в цілому за рахунок використання системного підходу, згідно з яким усі елементи логістичної системи розглядаються як взаємозалежні і взаємодіють для досягнення єдиної мети;
 - узгодження локальних цілей функціонування елементів системи для досягнення глобального оптимуму;
 - досягнення узгодженої, інтегральної участі всіх ланок інноваційно-логістичної системи в управлінні потоками при реалізації цільової функції;
 - забезпечення надійності функціонування і високої якості роботи кожного елементу макrorівневої інноваційно-логістичної системи для забезпечення інноваційного розвитку всіх учасників системи, а отже підвищення загальної якості товарів і послуг;
 - забезпечення стійкості і адаптивності. Макrorівнева інноваційно-логістична система повинна стійко працювати при допустимих відхиленнях параметрів і чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. При значних коливаннях стохастичних чинників зовнішнього середовища макrorівнева інноваційно-логістична система повинна пристосовуватися до нових умов, змінюючи програму функціонування, параметри і критерії оптимізації тощо.
- Формування макrorівневих інноваційно-логістичних систем повинно відбуватись одночасно на державному та регі-

ональному рівнях з метою гармонізації загальнодержавних і регіональних інтересів в процесі ставлення неоіндустріального укладу в промисловому комплексі держави.

Висновки. Через високу ресурсоемність і критичну знаність обладнання, застосування логістичних методів в інноваційній діяльності всіх без винятку учасників макрорівневих інноваційно-логістичних систем є гострою необхідністю в процесі формування неоіндустріального укладу в економіці України. Без активної участі вітчизняних підприємств в макрорівневих регіональних та міжрегіональних інноваційно-логістичних системах буде надзвичайно важко інтегруватися в глобалізований нині високотехнологічний простір і разом з тим зберегти, а тим більше збільшити свій конкурентний потенціал.

Тобто об'єднання суб'єктів господарської діяльності у різнорівневі інноваційно-логістичні системи – одна із важливих умов переходу на неоіндустріальний уклад вітчизняної промисловості, а відповідно і підвищення ефективності українських підприємств в умовах глобалізації світового господарства.

Література:

1. Гурбанов С.С. Неоіндустріальний консенсус і його системні основи [Електронний ресурс] / С.С. Гурбанов. – Режим доступу : <http://www.economist.com.ru/Materials/Neoindustrial%20Russia%202011.pdf>.
2. Дасковський В. Основи нової стратегії, моделі і політики неіндустріальної реконструкції [Текст] / В. Дасковський, В. Кисилев // Економіст. – 2014. – № 1. – С. 42.
3. Мартынов А. Некоторые приоритеты неоиндустриальной трансформации [Текст] / А. Мартынов // Экономист. – 2013. – № 1. – С. 38.
4. Васин В.А. Национальная инновационная система: предпосылки и механизмы функционирования [Текст] / В.А. Васин, Л.Э. Миндели. – М. : ЦИСЕ, 2002. – С. 11-12.
5. Валентей С. Формирование национальной инновационной системы в России: проблемы и условия [Текст] / С. Валентей // Человек и труд. – 2006. – № 2. – С. 52-53.
6. Нестеренко Ю. Мировой опыт формирования национальной инновационной системы и проблемы России [Текст] / Ю. Нестеренко // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – № 1. – С. 82.
7. Шапошникова С.В. Инновационные системы [Текст] / С.В. Шапошникова // Инновационный вестник «Регион». – 2007. – № 3. – С. 7-12.
8. Шапошникова С.В. Формирование инновационной системы региона [Текст] / С.В. Шапошникова // Инновационный вестник «Регион». – 2008. – № 1. – С. 251-254.
9. Лапин Н. Стратегия инновационного развития: национальная инновационная система [Текст] / Н. Лапин // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 5. – С. 111.
10. Аникина Б.А. Логистика : [учебник] / Под ред. Б.А. Аникина. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 170 с.
11. Гаджинский А.М. Логистика [Текст] / А.М. Гаджинский. – М. : ИВЦ «Маркетинг», 2007. – 256 с.
12. Неруш Ю.М. Практикум по логистике [Текст] / Ю.М. Неруш, А.Ю. Неруш. – М. : ТК Велби, Проспект, 2008. – 304 с.

Дикань А.В. Инновационно-логистические системы как базис формирования неоиндустриального уклада в промышленном комплексе Украины

Аннотация. В статье доказана необходимость формирования неоиндустриального уклада в промышленном комплексе Украины. Очерчены особенности существующей концепции неоиндустриализации. Определено ключевое звено неоиндустриального уклада. Детально исследованы определения понятия «инновационная система». Выделены основные закономерности эффективного развития инновационной системы. Учитывая их и современные условия функционирования государства на международном уровне, определено, что базисом формирования неоиндустриального уклада в промышленном комплексе Украины является создание макроуровневых инновационно-логистических систем на региональном и межрегиональных уровнях. Очерчены главные характеристики таких систем.

Ключевые слова: промышленность, неоиндустриальный уклад, инновация, логистика, система, макроуровень, экономический потенциал.

Dykan A.V. Innovative logistics system as the basis of formation of the neoindustrial structure in the industrial complex of Ukraine

Summary. The article proves the necessity of formation of the neoindustrial structure in the industrial complex of Ukraine. Outlined features of the existing concepts of neoindustrialization. Identified a key part of neoindustrial way of life. Studied in detail the definition of «innovation system». The basic regularities of the development of effective innovation systems. And given their current conditions of functioning of the state at the international level, it is determined that the basis of formation of the neoindustrial structure in the industrial complex of Ukraine is the creation of macro-level innovative-logistics systems at the regional and interregional levels. Outlined the main characteristics of such systems.

Keywords: industrial, neoindustrial structure, innovation, logistics system, macro-level, economic potential.